

Çocuk Edebiyatında Kanon ve Süreç

Vefa TAŞDELEN*

Kanon, tarihi zengin ve çağrışım gücü olan bir kavram. Onu bir yerden yakalamak, diğer yönlerinin ihmal edilmesine neden olabilir. Bu kavramı, İlk Çağ Grek felsefesine kadar geri götürebiliriz. Grekçe düz değnek (bir ölçü birimi olarak düşünülebilir), kural, mükemmellik kriteri gibi anlamlara gelen kanon, kozmos fikrinin de temelini oluşturur. İlk filozofların, söz gelimi Thales'in evreni bir kaos olarak değil de kozmos olarak düşünmesinin temelinde, Herakleitos'un evrenin yasağı olarak "logos"u (akıl, kelam, düzen) almasında, bir kanon fikri vardır. Nitekin daha sonra Platon ve Aristoteles, evrendeki düzen fikrinden hareketle insan dünyasında da aynı şekilde bir düzen arayışı içine girmişler, bunu kendi siyaset felsefelerinin temeline koymuşlardır. Sosyal düzen de kanunlarla, yasalarla sağlanabilecek bir durumdur. Platon'un *Yasalar* isimli kitabı, bunun ifadesidir.

Kanon fikri zaman içinde teolojide, hukukta, dinî eğitimde önemli bir yer tutmuştur. Kanon, otorite eser, sürekli okunan, ezberlenen, kuşaktan kuşağa aktarılan, okunması ve bilinmesi gereken kaynak eser anlamında, sadece kilisenin kitap listesini değil, manastır eğitiminin de listesini de oluşturur. Benzer bir yaklaşım İslam kültüründe medrese programlarında da, mutlaka okunması, hıfz edilmesi, bilinmesi gereken eserler anlamında yer alır. *Hermeneutik* gibi, kanon kavramı da zaman içinde teolojiden ve hukuktan sosyal alana, özellikle de edebiyata, edebiyat eleştirisine doğru bir dönüşüm geçirmiştir. Edebiyatta ortaya çıkan otorite eserler, kanun ve kriter hâline gelmiş eserler, mutlaka okunması gereken eserler, bir konuda örnek ve simge olmuş eserler anlamında da kullanılmaya başlanmıştır.

Türkiye'deki *kanon* tartışmaları çerçevesinde öncelikle şunu söyleyebiliriz. Eğer edebiyatın eğitimini yapıyorsak, bir tarihten, bir külliyattan söz ediyorsak, onun kanonunun da oluşması gerekir. Edebiyat eğitimi, bu kanon fikri üzerinde, alanın öne çıkmış, örnek eserleri okutularak yapılabilir. Çocuk edebiyatında kanon, dediğimiz zaman da onun kurallarını, yasalarını, ölçütlerini, çığır açıcı özelliklerini, karakter belirtici nitelikteki örneklerini anlayabiliriz. Tabii kanonun oluşabilmesi için bir yaşantının, bir deneyimin oluşması da gerekir. İyi eserlerin verilmesi, hataların, yanlışların yapılması ve en önemlisi de bir eleştiri kültürünün ortaya çıkması gerekir. Kanon hem eleştiriye ihtiyaç duyar, hem de eleştiriye zemin hazırlar. Bütün bunlar, çocuk edebiyatında, çocukluğun tanınması ve bu konuda uygun çalışmaların yapılmasıyla gerçekleşebilir.

Türkiye'de çocuk edebiyatının yüz yılı aşkın bir geçmişi vardır. Tabii bu süre içinde önemli eserler yazılmış, belirli bir birikim ortaya çıkmıştır. Bu alanda kanon tartışmalarının yeterli düzeyde olmamasını, kavramın henüz edebiyat ve eleştiri dünyamıza belirli bir şekilde mal olmamasına bağlayabiliriz. Ancak bu yine de kanon konusunun tartışılmadığı anlamına gelmez. Zira konu kanon şeklinde değil de farklı başlıklar altında; söz gelimi, "model eser" anlamında, "klasik eser" anlamında, "şaheser" anlamında, "kendi zamanının tanığı olan eser" anlamında, "kendi vaktini temsil eden eser" anlamında, "çığır açan eser" anlamında, "bir duyarlılığı temsil eden eser" anlamında tartışılmıştır. Sonuç olarak şu söylenebilir: Konu hakkında bir yargıya varmak için henüz erken. Süreç devam ediyor: kanonu zaman söyleyecek.

* Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi.